

สืบบน ทัศนคติ และประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือน

ศ.ดร.वासुक พงษ์ไพจิตร
ดร.ยงยุทธ ไชยพงศ์
ดร.ธานี ชัยวัฒน์

การสัมมนา เรื่อง “คอร์รัปชันในระบบราชการ : ต้องทำอะไรต่อ ?”

วันอังคารที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 เวลา 08.30 – 15.30 น.

ณ ห้องนนทบุรี 2 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ถนนสนามบินหน้า)

โครงร่างการนำเสนอ

- โครงร่างการนำเสนอ

 - เกริ่นนำ
 - วิธีการทางสถิติ
 - ผลการสำรวจ
 - สรุปและข้อเสนอแนะ

ดัชนีภาพพจน์คอร์รัปชัน (CPI)
โดยองค์การความโปร่งใสนานาชาติ (TI)

ดัชนีภาพพจน์คอร์รัปชัน (CPI)
 โดยองค์การความโปร่งใสนานาชาติ (TI)

- **ดัชนีภาพพจน์คอร์รัปชัน (CPI)**
โดยองค์การความโปร่งใสนานาชาติ (TI)
 - “ระดับการคอร์รัปชันของประเทศต่างๆที่นำมาจัดอันดับเป็นภาพที่วาดโดยนักธุรกิจข้ามชาติ ที่ลงทุนในประเทศต่าง ๆนั้นเอง....เป็นทัศนคติของนักธุรกิจข้ามชาติที่มีกับประเทศนั้นๆ” ... (ดร. ไอลેน, ประธานของ TI, 15 กรกฎาคม 2538)
 - “ดัชนี CPI อาจจะมิประโยชน์เมื่อบริษัทธุรกิจกำลังพิจารณาจะตั้งบริษัทในที่แห่งใหม่ แต่ดัชนีดังกล่าวแสดงภาพรวมของประสบการณ์ว่าด้วยคอร์รัปชันของสาธารณชนในประเทศนั้นๆหรือไม่?” (Alex Cobham, Foreign Affairs, 2013)
 - CPI อาจจะไม่ใช่ตัวชี้ระดับคอร์รัปชันจากประสบการณ์/ทัศนคติของประชาชนทั่วไปในประเทศนั้นๆ

 ผาสุก พงษ์ไพจิตร, นวลน้อย ตริรัตน์, ยงยุทธ ไชยพงศ์ และคริส เบเกอร์
 “คอร์รัปชันในภาครัฐ: ความเห็นและประสบการณ์ของครัวเรือน”
 สำนักงาน ก.พ., ๒๕๔๔.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร, ยงยุทธ ไชยพงศ์ และธานี ชัยวัฒน์
 “คอร์รัปชันในภาครัฐ: ความเห็นและประสบการณ์ของครัวเรือน”
 สกว., ๒๕๕๗.

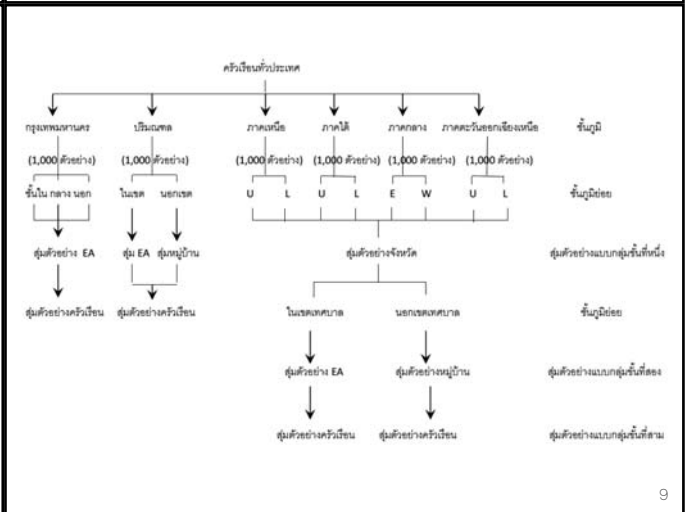

 ผาสุก พงษ์ไพจิตร, นวลน้อย ตริรัตน์, ยงยุทธ ไชยพงศ์ และคริส เบเกอร์
 “คอร์รัปชันในภาครัฐ: ความเห็นและประสบการณ์ของครัวเรือน”
 สำนักงาน ก.พ., ๒๕๔๔.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร, ยงยุทธ ไชยพงศ์ และธานี ชัยวัฒน์
 “คอร์รัปชันในภาครัฐ: ความเห็นและประสบการณ์ของครัวเรือน”
 สกว., ๒๕๕๗.

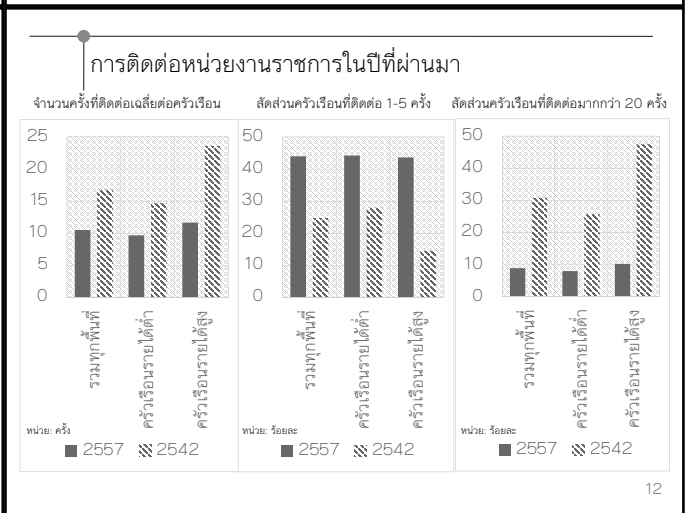
วิธีการสำรวจ

- ## วิธีการสำรวจ
- เป็นการสำรวจแบบกลุ่มหลายชั้นอย่างมีชั้นภูมิ (Stratified Multi-stage Cluster Sampling)
 - ทำการสำรวจหัวหน้าครัวเรือน เนื่องจากหัวหน้าครัวเรือนมักจะมีส่วนในการตัดสินใจของครัวเรือนเกี่ยวกับการจ่ายเงินสินบน
 - จำนวนครัวเรือนที่ทำการสำรวจคือ 6,048 ครัวเรือน
 - สำรวจในช่วงมกราคม - กุมภาพันธ์ 2557

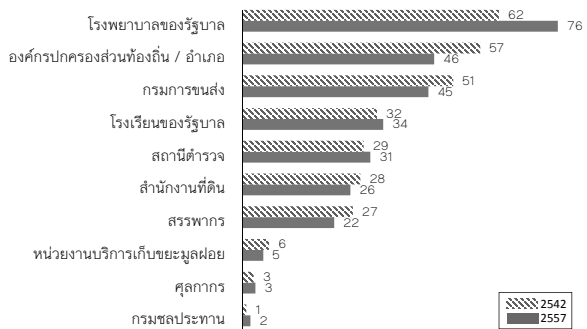

ประสบการณ์ (Experience)

การติดต่อหน่วยงานราชการในปีที่ผ่านมา

สัดส่วนของครัวเรือนที่มีการติดต่อราชการในปีที่ผ่านมา

หน่วย: ร้อยละของครัวเรือนที่มีการติดต่อต่อครัวเรือนทั้งหมด

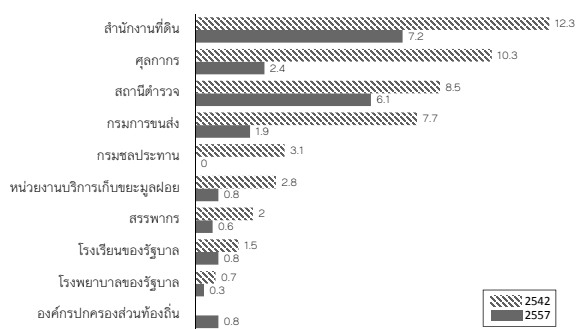
13

มูลค่าสินบนที่ครัวเรือนถูกเรียกเก็บในปีที่ผ่านมา

	2557	2542
สัดส่วนของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบน	4.8	10
มูลค่าสินบนที่ต้องจ่ายต่อครัวเรือน (บาท)	5,016	9,722
มูลค่าสินบนรวมที่มีการจ่าย (ล้านบาท)	4,944	15,400

14

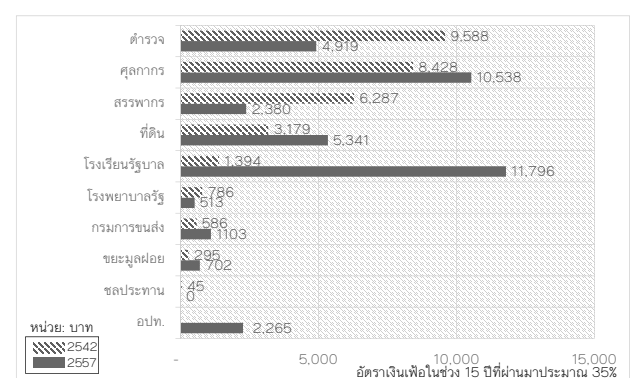
สัดส่วนของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบน

หน่วย: ร้อยละของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบนต่อจำนวนครัวเรือนที่มีการติดต่อราชการกับหน่วยงานนั้นๆ ในปีที่ผ่านมา

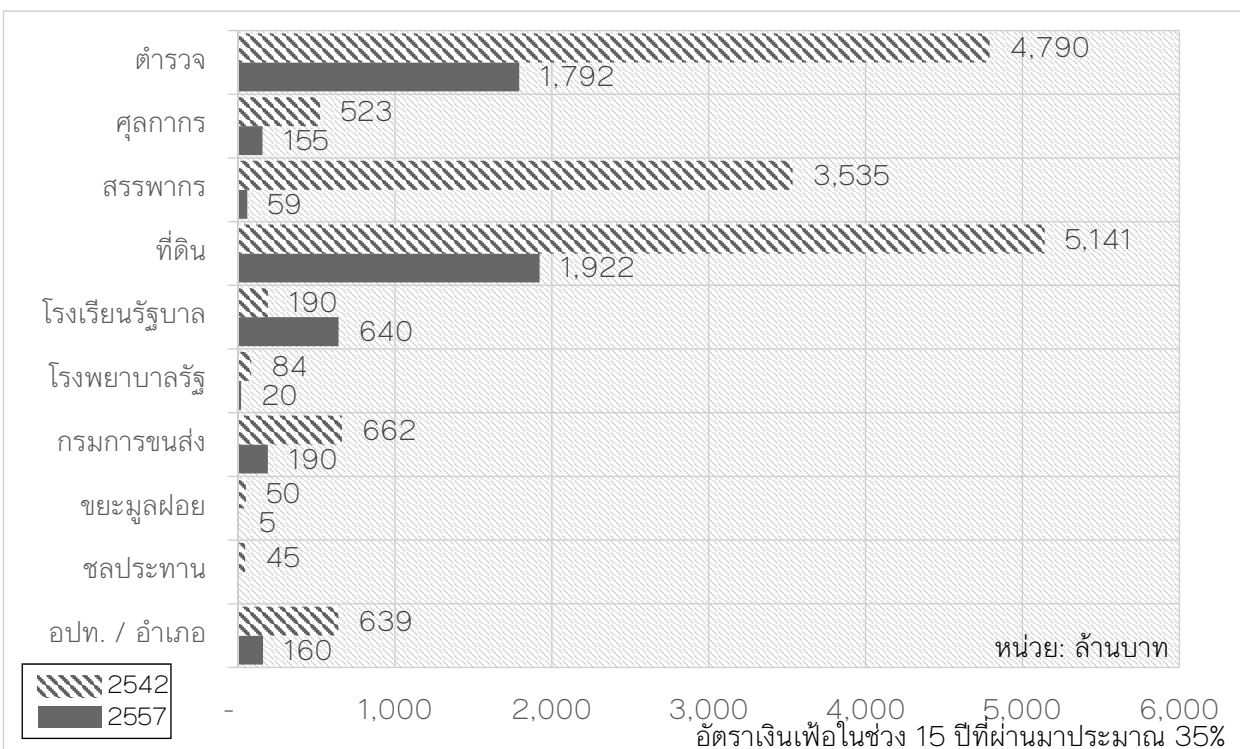
15

ค่าเฉลี่ยของเงินสินบนที่ถูกเรียกเก็บในแต่ละครั้งแยกตามหน่วยงาน

16

มูลค่าสินบนรวมที่ครัวเรือนถูกเรียกเก็บในปีที่ผ่านมาแยกตามหน่วยงาน

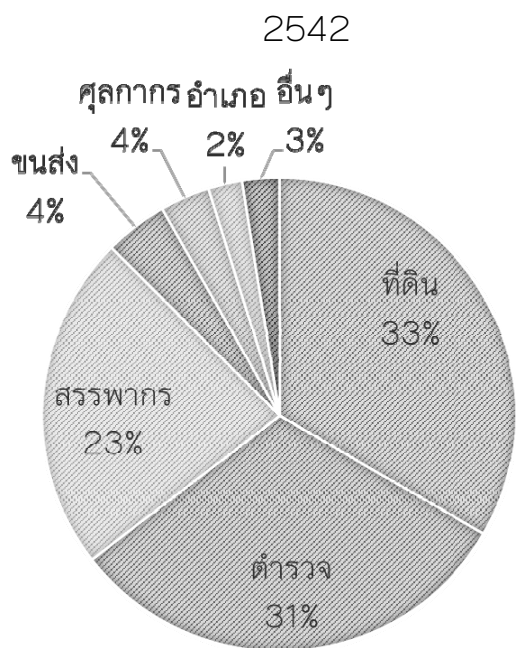

หน่วย: ล้านบาท

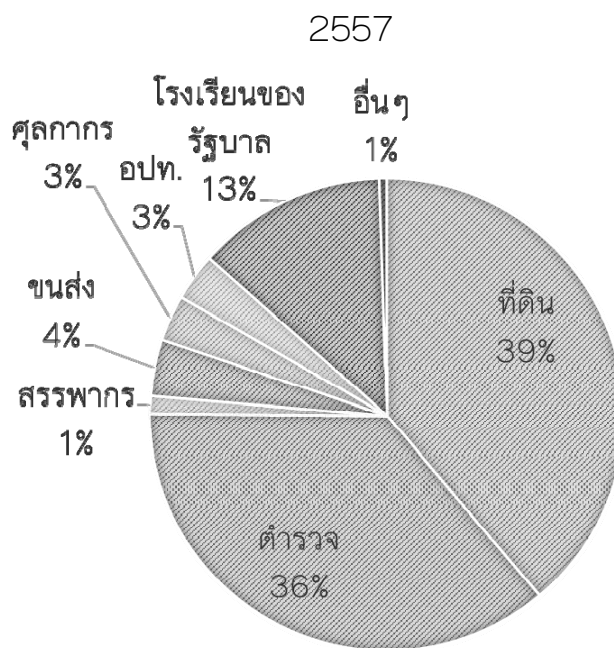
อัตราเงินเฟ้อในช่วง 15 ปีที่ผ่านมาประมาณ 35%

17

สัดส่วนเงินสินบนทั้งสินที่ครัวเรือนถูกเรียกเก็บในปีที่ผ่านมา แยกตามหน่วยงาน

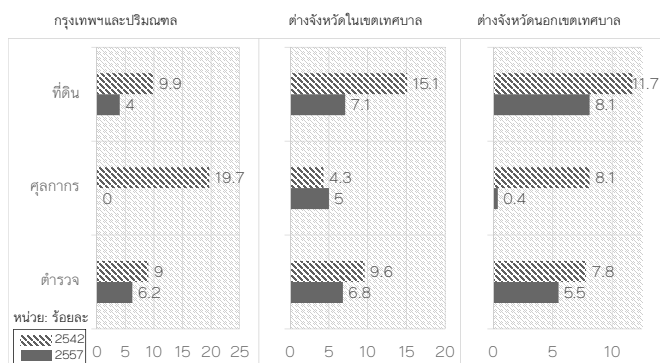
มูลค่าสินบนรวม: 15,400 ล้านบาท

มูลค่าสินบนรวม: 4,944 ล้านบาท

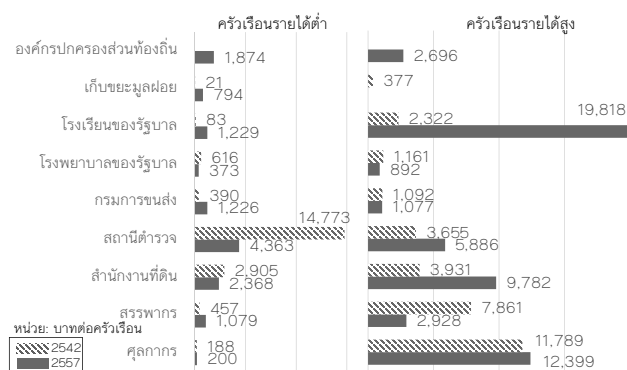
18

สัดส่วนครัวเรือนที่เคยถูกเรียกสินบนต่อจำนวนครัวเรือนที่มีการ ติดต่อราชการในปีที่ผ่านมา จำแนกตามพื้นที่

19

มูลค่าสินบนเฉลี่ยที่ครัวเรือนถูกเรียกเก็บในปีที่ผ่านมา แยกตามรายได้ของครัวเรือน

20

ข้อค้นพบที่น่าสนใจ

- จำนวนครั้งของการติดต่อราชการของครัวเรือนลดลงมาก โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีรายได้สูง
- สัดส่วนของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบนลดลง
- มูลค่าสินบนรวมลดลงจาก 15,000 ล้านบาทในปี 2542 เหลือ 5,000 ล้านบาทในปี 2557
- มูลค่าสินบนเฉลี่ยที่ถูกเรียกต่อครัวเรือนและมูลค่ารวมของสินบนจำแนกตามหน่วยงานลดลงทั้งหมด ยกเว้น โรงเรียนของรัฐบาล
- หน่วยงานที่มีสัดส่วนการรับสินบนมากที่สุดในปี 2542 ได้แก่ กรมที่ดิน ตำรวจ และกรมสรรพากร ขณะที่ในปี 2557 ได้แก่ กรมที่ดิน ตำรวจ และโรงเรียนของรัฐบาล

21

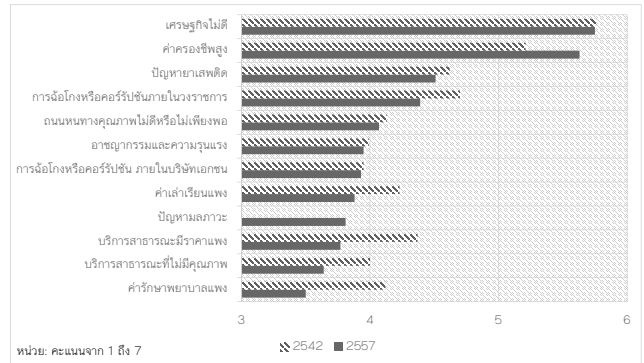
นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ทางสถิติแล้ว พบว่าการลดลงของมูลค่าการคอร์รัปชันในพื้นที่ต่างๆ “ไม่มี” ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
นั่นอาจสื่อได้ว่าคอร์รัปชันมีการลดลงทั้งระบบ

22

ทัศนคติ (Perception)

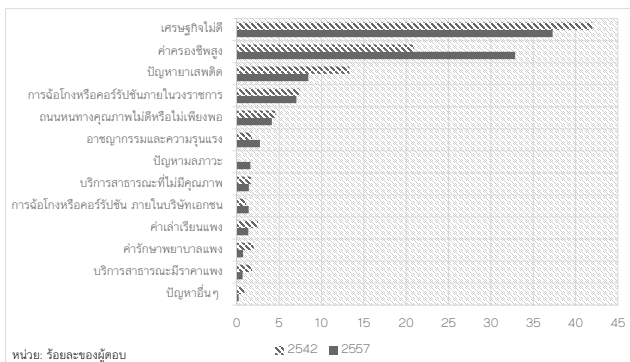
23

การจัดอันดับความร้ายแรงของปัญหาระดับชาติ

24

ปัญหาระดับชาติที่คิดว่าร้ายแรงที่สุด

25

จำนวนเงินที่หัวหน้าครัวเรือนพร้อมจะจ่าย เพื่อจัดคอร์รัปชันในวงราชการ

	ทุกครัวเรือน		เฉพาะครัวเรือนที่คิดว่าคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุด	
	2557	2542	2557	2542
ผู้ที่คิดว่าปัญหาคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุด (000 ครัวเรือน)			1,414	1,153
ร้อยละของผู้ที่ยินดีจ่าย	20.8	32.2	30.3	48.6
ร้อยละของรายได้	9.1	3.3	12.7	4.5

26

ความเห็นของครัวเรือนต่อความไม่สุจริตของหน่วยงานราชการ (20 ลำดับแรก)

	2557	2542	
ตำรวจ	1	1	0
ส.ส.	2	2	0
สภาทบท.	3	5	+2
สภาเขต	4	6	+2
กระทรวงพาณิชย์	5	7	+2
กระทรวงมหาดไทย	6	3	-3
สำนักงานประมาณ	7	11	+4
กระทรวงการคลัง	8	8	0
กรมศุลกากร	9	4	-5
กระทรวงเกษตร	10	12	+2

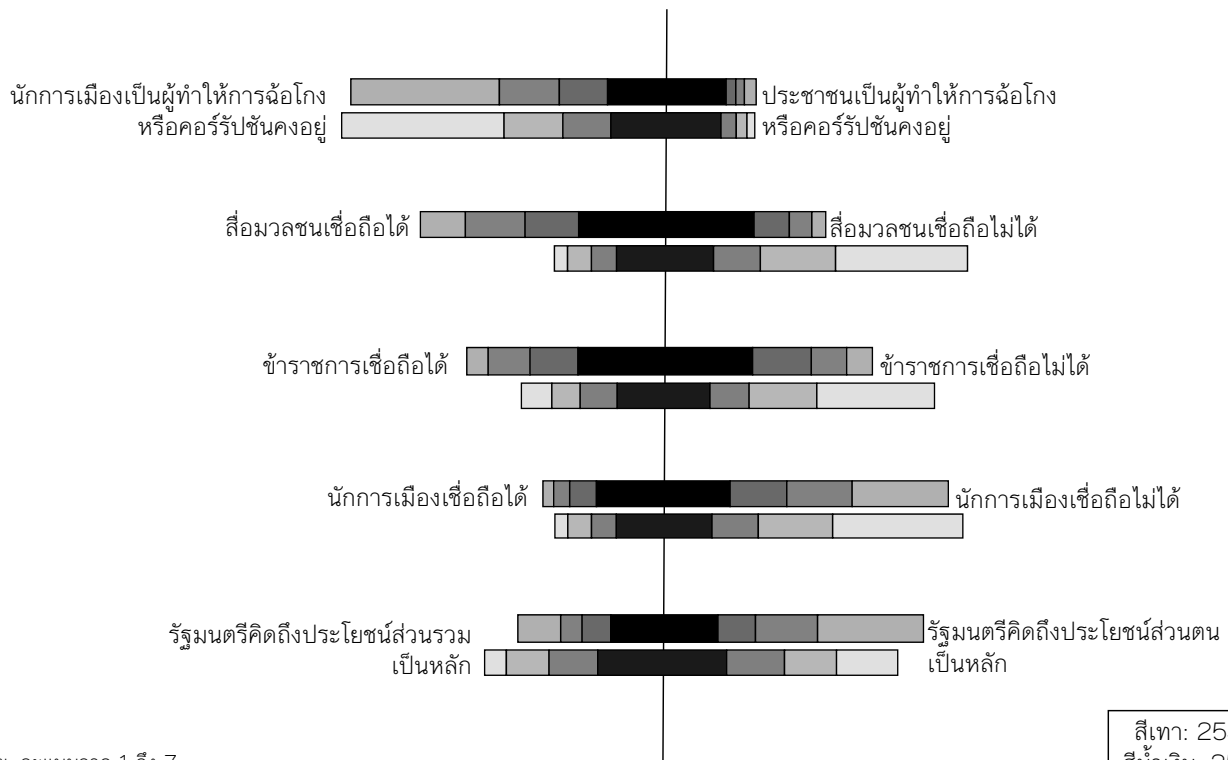
	2557	2542	
กรมสรรพากร	11	13	+2
กระทรวงคมนาคม	12	9	-3
สำนักงานอัยการ	13	18	+5
กรมโรงงานอุตสาหกรรม	14		
กรมที่ดิน	15	10	-5
กรมควบคุมมลพิษ	16		
กรมการขนส่ง	17	14	-3
กระทรวงอุตสาหกรรม	18	17	-1
อบจ.	19	15	-4
กระทรวงยุติธรรม	20	33	+13

สีแดง = อันดับความไม่สุจริตสูงขึ้น (แย่ลง) สีน้ำเงิน = อันดับความไม่สุจริตลดลง (ดีขึ้น)

27

ทัศนคติของครัวเรือนต่อปัญหาคอร์รัปชัน (1)

ทัศนคติที่มีต่อกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคอร์รัปชัน

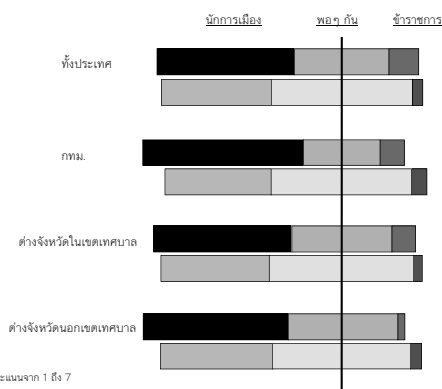
หน่วย: คะแนนจาก 1 ถึง 7

สีเทา: 2542
สีน้ำเงิน: 2557

28

ทัศนคติของครัวเรือนต่อปัญหาคอร์รัปชัน (2)

ใครทุจริตมากกว่ากัน: นักการเมืองหรือข้าราชการ

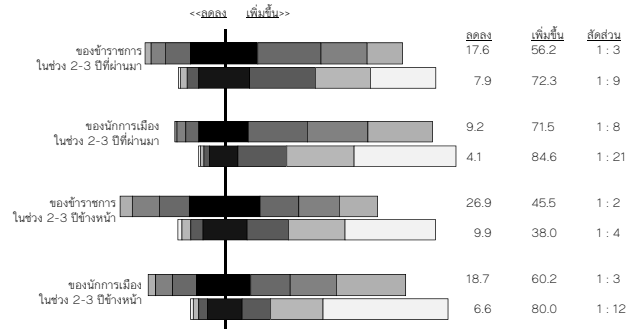
หน่วย: คะแนนจาก 1 ถึง 7

สีเทา: 2542
สีน้ำเงิน: 2557

29

ทัศนคติของครัวเรือนต่อปัญหาคอร์รัปชัน (3)

แนวโน้มคอร์รัปชัน

หน่วย: คะแนนจาก 1 ถึง 7

สีเทา: 2542
สีน้ำเงิน: 2557

30

ข้อค้นพบที่น่าสนใจ

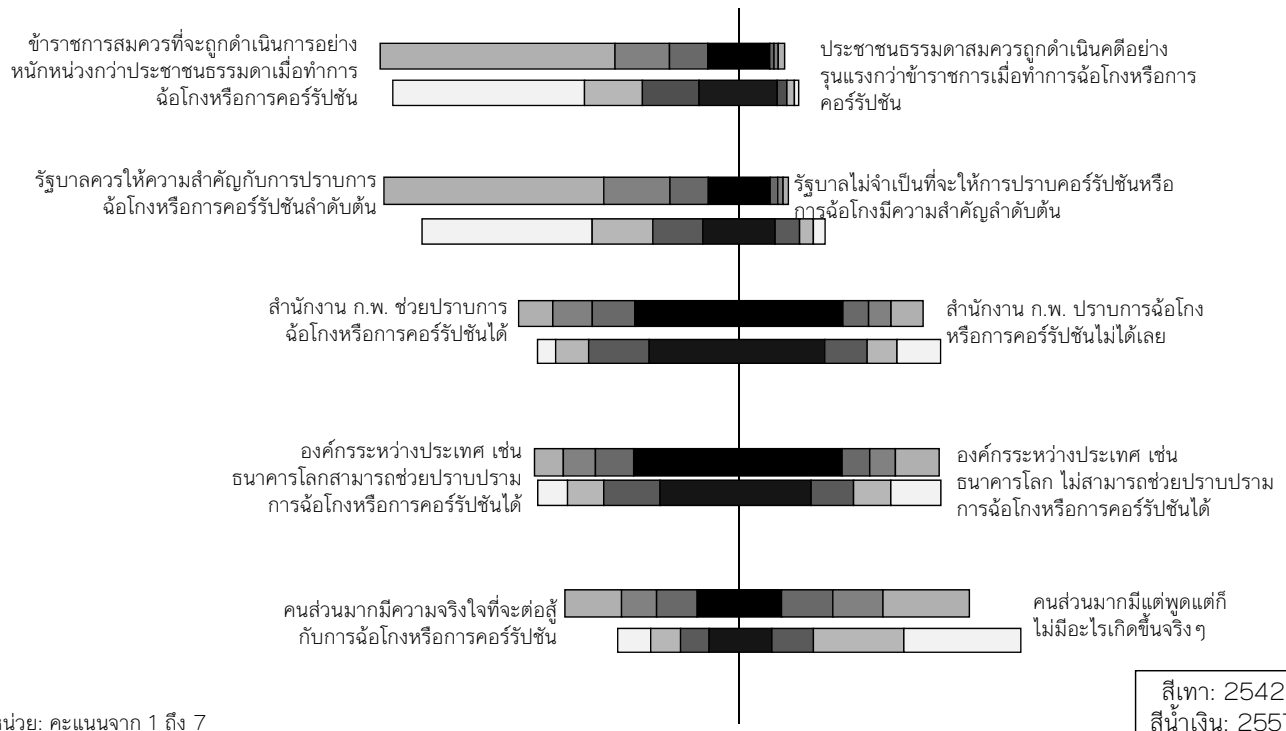
- ปัญหาเศรษฐกิจยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดในทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือน และมีความสำคัญมากขึ้นในปี 2557 กว่าปี 2542
- หน่วยงานที่หัวหน้าครัวเรือนเห็นว่ามีความไม่สุจริตที่สุด 5 ลำดับแรกในปี 2557 คือ ตำรวจ ส.ส. สภาทนายความ สภาเกษตรกร และกระทรวงพาณิชย์
- ความเชื่อของหัวหน้าครัวเรือนต่อกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคอร์รัปชันในปี 2557 เปรียบเทียบกับปี 2542 ลดลงเกือบทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ข้าราชการและสื่อมวลชน

31

การตอบสนอง (Response)

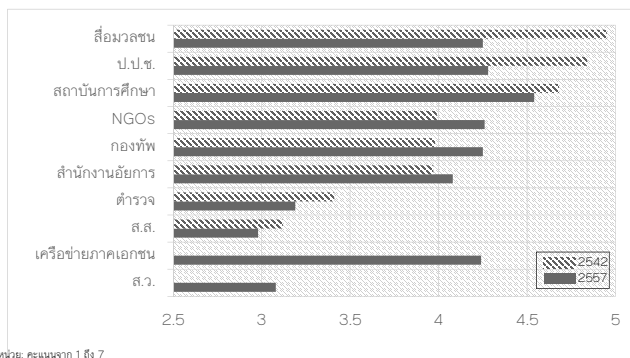
32

ความคิดเห็นของครัวเรือนต่อการต่อต้านปราบปรามคอร์รัปชัน

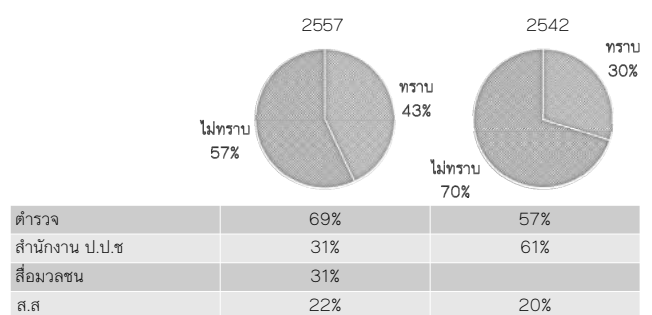
33

ประสิทธิภาพของกระบวนการแจ้งเรื่องคอร์รัปชัน

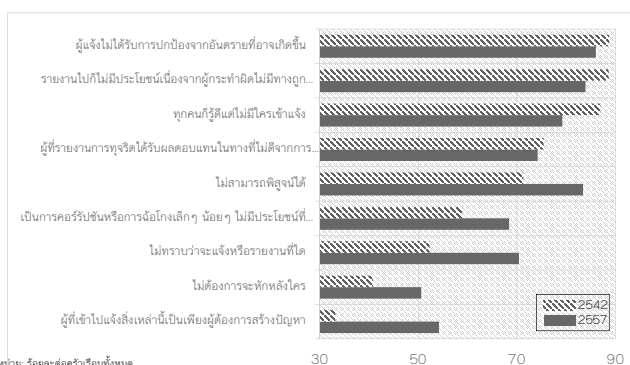
34

การแจ้งเรื่องคอร์รัปชัน และ หน่วยงานที่แจ้ง

35

เหตุผลที่ไม่ร้องเรียนเรื่องคอร์รัปชัน

36

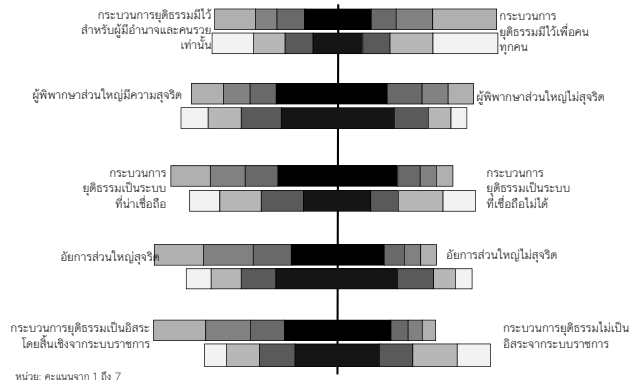
ข้อค้นพบที่น่าสนใจ

- ในปี 2542 สื่อมวลชนมีความน่าเชื่อถือมากที่สุดในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน แต่ปี 2557 เป็นนักวิชาการและสถาบันการศึกษา
- หัวหน้าครัวเรือนรู้วิธีการแจ้งคอร์รัปชันมากขึ้นกว่าเมื่อ 15 ปีที่ผ่านมา โดยหน่วยงานที่จะไปแจ้งคือ ตำรวจ ป.ป.ช. และสื่อมวลชน
- เหตุผลหากจะไม่แจ้งเรื่องคอร์รัปชันคือเกรงจะเป็นอันตราย และเชื่อว่าพิสูจน์ไม่ได้

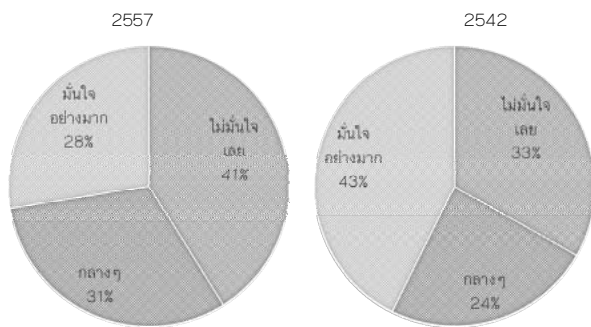
37

กรณีศึกษา: กระบวนการยุติธรรม

ทัศนคติต่อกระบวนการยุติธรรม

ความมั่นใจต่อผลการตัดสินภายหลังการจ่ายสินบน

สรุป

- การคอร์รัปชัน (สินบน) ที่ ครัวเรือนประสบลดลงมาก
- แต่ก็ยังมีปัญหาร้ายแรงในบางจุด
- สินบน/เงินพิเศษเงินก้อนใหญ่เป็นหมื่นเป็นแสนต่อครั้ง
- เพิ่มความร้ายวณผิดปรกติให้แกข้าราชการบางคน
- และทำให้ความเชื่อถือข้าราชการลดลง

ทำไมระดับสินบนที่ประชาชนถูกร้องขอลดลง (1)

- สังคมกดดันให้ปฏิรูป/สร้างความโปร่งใส
- เปลี่ยนระบบ/ วิธีการให้บริการ
- ช่องทางร้องเรียน, เทคโนโลยีสมัยใหม่
- เพิ่มแรงจูงใจให้แข่งขันกันให้บริการ

ทำไมระดับสินบนที่ประชาชนถูกร้องขอลดลง (2)

- การประเมินผลงานโดยบุคคลภายนอก
- การส่งเสริมจริยธรรมความโปร่งใส
- การป้องปรามการทุจริต
- การเฝ้าระวังหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเสี่ยง ฯลฯ

แต่
มาตรการเหล่านี้ยังเข้าไม่ถึง
ผู้เรียกเงินก้อนใหญ่

ข้อเสนอแนะจากคณะวิจัย

1. ศึกษาต่อยอดกรณีที่ประสบความสำเร็จมากเทียบกับกรณีที่ยังเป็นปัญหา เพื่อสรุปบทเรียน
2. หน่วยงาน,องค์กร,บุคคลสาธารณะที่ถูกระบุว่ายังมีปัญหาปฏิรูปอย่างเร่งด่วน
3. การสำรวจแบบเดียวกันนี้ในระดับชาติทุก 5 หรือ 10 ปี
4. ศึกษาถึงมาตรการป้องกัน โดยให้ตรวจสอบข้าราชการที่ร่ำรวยผิดปรกติได้ หรือใช้ระบบภาษีที่เชื่อมกับธุรกรรมทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำกับ